

אזרחות • כיתה ט'

מגילת העצמאות

נושא 2 מתוך 7 • נושא חובה

מטרות השיעור

1 להכיר את הרקע ההיסטורי להכרזה על הקמת המדינה

2 לזהות את חלקי המגילה ואת ההצדקות להקמת המדינה

3 להבין כיצד המגילה מבטאת את אופייה של ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית

4 להבין את מעמדה של המגילה ולדון ב«חזון מול מציאות»

מה אתם חושבים?

אם הייתם כותבים היום «תעודת זהות»
למדינה – מה היה כתוב בה?

הדרך להכרזה

1922

כתב המנדט

1917

הצהרת בלפור

1897

הקונגרס הציוני הראשון

1948

ההכרזה, 14 במאי

1947

החלטת האו"ם, 29 בנובמבר

ה' באייר תש"ח – 14 במאי 1948

1 מועצת העם מתכנסת בתל אביב, ביום סיום המנדט

2 דוד בן-גוריון קורא את ההכרזה

3 37 חותמים, «מתוך בטחון בצור ישראל»

4 מועצת העם הופכת למועצת המדינה הזמנית

חלקי המגילה

ההכרזה

הקמת מדינה יהודית – מדינת ישראל

פתיחה היסטורית

ההצדקות להקמת המדינה

הפניות

לאו"ם, לערביי המדינה, לשכנים, לתפוצות

עקרונות היסוד

חזון ואופי המדינה

ההצדקות (1/2)

מוסרית-קיומית

השוואה

מדינית-בין-לאומית

בלפור, המנדט, החלטת
האו"ם

היסטורית

«בארץ-ישראל קם העם
היהודי»

ההצדקות (2/2)

1 טבעית – «להיות ככל עם ועם עומד ברשות עצמו»

2 תרומת היישוב לבניין הארץ ולמאבק בנאצים

מתוך ההכרזה על הקמת מדינת ישראל, ה' בא"י

«מדינת ישראל תהא פתוחה לעליה יהודית ולקיבוץ גלויות; תשקוד על פיתוח הארץ לטובת כל תושביה; תהא מושתתה על יסודות החירות, הצדק והשלום לאור חזנם של נביאי ישראל; תקיים שוויון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה בלי הבדל דת, גזע ומין; תבטיח חופש דת, מצפון, לשון, חינוך ותרבות; תשמור על המקומות הקדושים של כל הדתות; ותהיה נאמנה לעקרונותיה של מגילת האומות המאוחדות.»

איזה עיקרון במגילה חשוב לכם במיוחד? מדוע?

יהודית ודמוקרטיה – באותה פסקה

דמוקרטיה

- שוויון זכויות לכל האזרחים
- חופש דת, מצפון, לשון, חינוך ותרבות
- שמירה על המקומות הקדושים לכל הדתות

יהודית

- עלייה יהודית וקיבוץ גלויות
- חזון נביאי ישראל
- «מדינה יהודית בארץ־ישראל»

מה מעמדה של המגילה?

1 איננה חוק ואיננה חוקה

2 בג"ץ «קול העם» (1953): נעזרים בה בפירוש חוקים

3 חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו – «ברוח העקרונות שבהכרזה»

4 מסד ערכי משותף לרוב אזרחי המדינה

מושגי מפתח (1/2)

הצדקה

נימוק שמסביר מדוע מגיעה לעם היהודי מדינה.

מועצת העם

נציגי היישוב והתנועה הציונית שהכריזו על הקמת המדינה.

מסמך מכונן

מסמך יסוד שמגדיר את זהות המדינה וערכיה.

מושגי מפתח (2/2)

חזון מול מציאות

הפער בין הערכים שבמגילה לבין המצב בפועל.

שוויון זכויות

כל האזרחים שווים בזכויותיהם, בלי הבדל דת, גזע ומין.

קיבוץ גלויות

קליטת יהודים מכל התפוצות בארץ.

שאלה 1

הסבירו מדוע מגילת העצמאות נחשבת «מסמך מכונן», אף שאיננה חוק.

שאלה 2

הסבירו איך באה לידי ביטוי במגילה ההגדרה של ישראל כמדינה יהודית וגם כמדינה דמוקרטית. הביאו ציטוט לכל צד.

שאלה 3

המגילה קוראת לבני העם הערבי, תושבי המדינה, «ליטול חלקם בבנין המדינה על יסוד אזרחות מלאה ושווה». מה הקריאה הזאת מלמדת על חזון המדינה?

שאלה 4

אילו הייתם מוסיפים היום עיקרון אחד לפסקת עקרונות היסוד – מה הוא היה? נמקו.

סרטונים לנושא

בן גוריון מקריא את מגילת העצמאות,

14.5.1948

ערוץ הכנסת

אורך: 11:04

סרקו לצפייה

כאן תש"ח – הסיפור המטורף של מגילת

העצמאות

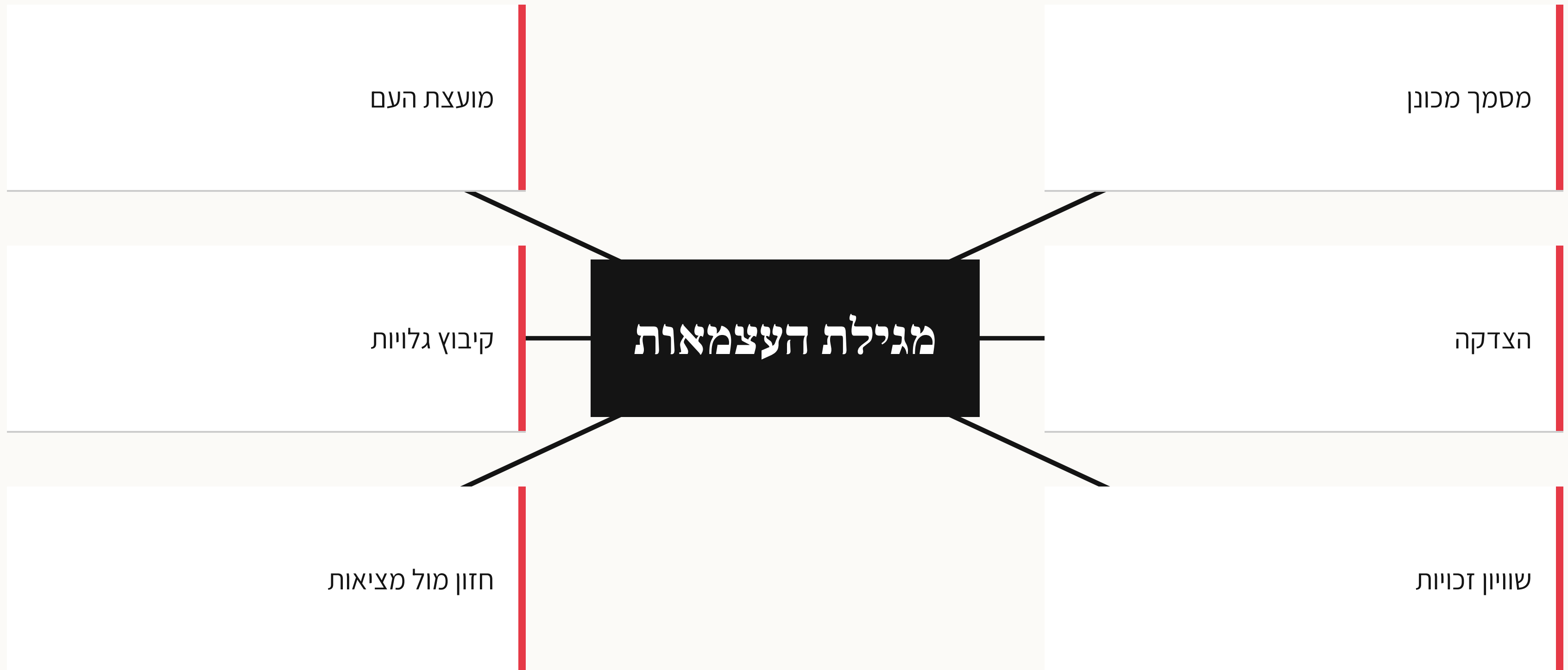
כאן דיגיטל

אורך: 5:50

סרקו לצפייה

מפת מושגים

מקרה לניתוח

בדיון בכיתה טען אליה: «מגילת העצמאות היא רק מסמך היסטורי, אין לה משמעות היום». נועם ענה: «היא עדיין משפיעה – בתי המשפט נעזרים בה, וחוק יסוד מפנה אליה».

א. מי מהשניים צודק מבחינה משפטית? נמקו.

ב. מה חלקי האמת בדבריו של אליה?

תשובה לשאלה 1

הסבירו מדוע מגילת העצמאות נחשבת «מסמך מכונן», אף שאיננה חוק.

היא מגדירה את זהות המדינה ואת ערכי היסוד שלה (יהודית ודמוקרטית), מבטאת את כוונת המייסדים, משמשת מסד ערכי משותף, ובית המשפט וחוקי היסוד נעזרים בעקרונותיה.

תשובה לשאלה 2

הסבירו איך באה לידי ביטוי במגילה ההגדרה של ישראל כמדינה יהודית וגם כמדינה דמוקרטית. הביאו ציטוט לכל צד.

יהודית: «מדינה יהודית בארץ־ישראל», «פתוחה לעליה יהודית ולקיבוץ גלויות». דמוקרטית: «שויון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה בלי הבדל דת, גזע ומין», «חופש דת, מצפון, לשון, חינוך ותרבות». שני הצדדים מופיעים באותה פסקה, ומשלימים זה את זה.

תשובה לשאלה 3

המגילה קוראת לבני העם הערבי, תושבי המדינה, «ליטול חלקם בבנין המדינה על יסוד אזרחות מלאה ושווה». מה הקריאה הזאת מלמדת על חזון המדינה?

היא מלמדת שהמדינה, אף שהיא יהודית, מתחייבת לשוויון אזרחי מלא לכל אזרחיה ולנציגות מתאימה במוסדותיה – ביטוי לאופי הדמוקרטי.

תשובה לשאלה 4

אילו הייתם מוסיפים היום עיקרון אחד לפסקת עקרונות היסוד – מה הוא היה? נמקו.

תשובה פתוחה: עיקרון מנוסח בבירור ונימוק הקשור לאתגר של החברה בישראל היום (למשל שמירה על הסביבה, חינוך שווה, שיח מכבד).

המקרה לניתוח – תשובות

- א. נועם: המגילה איננה חוק, אבל בג"ץ קבע שנעזרים בה בפירוש חוקים, וחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו קובע שזכויות היסוד יכובדו ברוח עקרונותיה.
- ב. המגילה אינה חוק ואינה חוקה, ובתי המשפט לא פסלו חוקים בגללה.